

УДК 37.016
ББК 74.26
З-80

Серія «Мій конспект»
Заснована 2008 року

*Розглянуто та схвалено кафедрою музично-інструментальної підготовки вчителя
Харківської гуманітарно-педагогічної академії (протокол № 10 від 23.05.2016 р.)*

Золотарьова Г. М.

З-80 Музичне мистецтво. 4 клас (за підручником О. В. Лобової) [Текст] / Г. М. Золотарьова, О. І. Золотарьова. — Х. : Вид. група «Основа», 2016. — 80 с. : схеми, табл. — (Серія «Мій конспект»).

ISBN 978-617-00-2806-8.

Видання «Мій конспект» — це серія посібників, що ставлять за мету надати допомогу вчителю під час підготовки та проведення уроку. Автори пропонують базову основу конспектів уроків музичного мистецтва у 4-му класі на відривних аркушах та орієнтовне календарне планування за підручником О. В. Лобової, рекомендованим наказом МОНУ.

Для вчителів початкових класів, учителів музики загальноосвітніх навчальних закладів і студентів відповідного фаху педагогічних вишів.

УДК 37.016

ББК 74.26

Навчальне видання

Серія «Мій конспект»

**ЗОЛОТАРЬОВА Галина Миколаївна,
ЗОЛОТАРЬОВА Ольга Ігорівна**

**МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО. 4 КЛАС
(за підручником О. В. Лобової)**

Відповідальний за видання *Ю. М. Афанасенко*
Технічний редактор *О. В. Лебедєва*

Підп. до друку 13.07.2016. Формат 84×108/16.
Папір офсет. Друк офсет. Гарн. шкільна.
Ум. друк. арк. 8,4. Замовлення № 16-07/18-05.

ТОВ «Видавнича група «Основа»
61001 м. Харків, вул. Плеханівська, 66
Тел. (057) 717-99-30
e-mail: office@osnova.com.ua
Свідцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2911 від 25.07.2007 р.

ISBN 978-617-00-2806-8

© Золотарьова Г. М., Золотарьова О. І., 2016
© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2016

ПЕРЕДНЕ СЛОВО

Головна мета сучасної музичної педагогіки — формування музичної культури школярів як невід’ємної складової духовної культури особистості. Цілеспрямоване, систематичне музичне виховання здійснюється в школі на уроках музичного мистецтва, що разом із літературою та образотворчим мистецтвом становлять естетичний цикл. Твори образотворчого мистецтва, художнє слово допомагають передати глибину почуттів, ідей, утілених у музиці. А музика здатна створити настрій, співзвучний багатьом творам живопису та літератури. Отже, вивчення музичного мистецтва в школі має важливе значення для всебічного розвитку особистості дитини.

Викладання музичного мистецтва в школі покликане бути не тільки інформативним, а й емоційним: на уроці має панувати атмосфера гармонії та доброзичливості, що сприятиме кращому усвідомленню творів мистецтва та викликатиме позитивні емоції від спілкування з ними. Звертаємо увагу на те, що проведення фізкультхвилинки під час уроку в початковій школі є важливим для відпочинку учнів і для їхнього налаштування на подальшу плідну працю; у якій саме частині уроку слід зробити таку перерву — учитель вирішує самостійно.

Плани-конспекти уроків музичного мистецтва спрямовані на:

- формування культури музичного сприйняття четверокласників (набуття досвіду музично-слухацької діяльності і нових музичних вражень, формування потреби в сприйнятті музики, виховання адекватних емоційних реакцій на музику);
- формування і розвиток музично-виконавської культури учнів (набуття досвіду хорового, ансамблевого та сольного співу, а також елементарного музикування та імпровізації на дитячих музичних інструментах).

Пропонований посібник містить методичні рекомендації щодо організації та проведення уроків, орієнтовне календарно-тематичне планування, детальні розробки 35 планів-конспектів уроків, складених відповідно до підручника О. В. Лобової «Музичне мистецтво» для 4-го класу загальноосвітніх навчальних закладів (К., 2015), рекомендованого наказом Міністерства освіти і науки України від 20.07.2015 р. № 777. Наше видання має на меті надати реальну допомогу як учителеві-початківцю, так і фахівцеві під час організації та проведення сучасного уроку музичного мистецтва.

Узявши за основу це видання, учитель може створити власний конспект уроку, скоротивши або доповнивши запропонований матеріал (ураховуючи індивідуальні особливості учнів, рівень їхньої підготовки, умови проведення уроків і т. ін.), тобто використовувати запропоновані авторками плани-конспекти уроків музичного мистецтва на власний розсуд (повністю або частково).

Сподіваємося, що наш посібник збагатить інформаційний, наочний і методичний арсенал учителя музичного мистецтва, підвищить його професійність.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Архимович Л. Б. та ін.* / Л. Б. Архимович, Т. І. Каришева, Т. В. Шеффер, А. Я. Шреєр-Ткаченко. Нариси з історії української музики. — Ч. 1. — К. : «Мистецтво», 1964. — 307 с.
2. *Газарян С.* В мире музыкальных инструментов : кн. для уч-ся старших кл. — 2-е изд. — М. : Просвещение, 1989. — 192 с.
3. *Кабалевський Д. Б.* Про трьох китів та про інші цікаві речі. — К. : «Музична Україна», 1973. — 188 с.
4. *Лобова О. В.* Музичне мистецтво : підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закладів / О. В. Лобова. — К. : Школяр, 2015. — 176 с. : іл.
5. *Панасюк І. Л.* Методичні прийоми, інтерактивні вправи, ігри на уроці музичного мистецтва / І. Л. Панасюк // Мистецтво в школі. Музика. Образотворче мистецтво. Художня культура. — № 2 (74). — 2015. — С. 2—3.
6. *Яскулко М. К.* Музика. 4 клас. Тематичне планування та розробки уроків / М. К. Яскулко. — Х. : Вид-во «Ранок», 2009. — 144 с.

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ

35 годин (1 година на тиждень), з них 4 години — резервний час

№ з/п	Дата	Тема уроку	Орієнтовний матеріал		При- мітки
			для сприймання	для виконання	
I СЕМЕСТР. Стежинами музичних жанрів (16 год)					
I чверть					
1		Твій друг — музика	«Віночок українських народних мелодій»	О. Злотник «Музика рідного дому»	
2		Казка про музичні краплинки	А. Вівальді «Осінь» із циклу «Пори року»	О. Лобова «Вперше Осінь йшла до школи»	
3		Жила-була пісенька	«Веснянка» у виконанні Ніни Матвієнко; «Їхав козак за Дунай» у виконанні Анатолія Солов'яненка; «Із сиром пироги» у виконанні Дмитра Гнатюка	Українська народна пісня «Господарство»	
4		Вокальними стежинами	О. Аляб'єв «Соловей»	М. Глінка «Не щечечи, соловейку»	
5		Вокальними стежинами (продовження)	В. А. Моцарт «Романс» із «Маленької нічної музики»; О. Аляб'єв «Соловей» (фрагмент)	М. Глінка «Не щечечи, соловейку»	
6		У єдності співочих голосів	М. Лисенко «Молитва за Україну»	М. Ведмедеря «Немає України без калини»	
7		Царина вокального мистецтва	Ж. Бізе. Увертюра до опери «Кармен», Хор хлопчиків з опери «Кармен»	Норвезька народна пісня «Камертон»	
8		Підбиваємо проміжні підсумки	Музичні твори, що слухали впродовж I чверті	Пісні, що вивчали впродовж I чверті	
II чверть					
9		Дзвінки таємниці	Українська народна мелодія у виконанні троїстих музик	В. Прихожай «Нічні музики»	
10		Один інструмент — це багато чи мало?	Н. Паганіні «Кампанелла», «Каприс № 24»; Ф. Шопен. Прелюдія № 4, Прелюдія № 7	С. Гаврилов «Навчайте мене музики»	
11		Інструменти — символи народів	Г. Майборода «Гуцульська рапсодія»	Українська народна пісня «Верховино, світку ти наш»	
12		Стежинами інструментальних жанрів	К. Дебюссі «Маленький пастух» та «Ляльковий кек-уок» із сюїти «Дитячий куточок»; К. Сен-Санс «Слони», «Кенгуру», «Лебідь» (фрагменти із сюїти «Карнавал тварин»)	Естонська народна пісня «Хор нашого Яна»	
13		За наказом чарівної палички	Й. Гайдн. Фрагменти симфоній «Сюрприз», «Годинник»	Є. Карпенко «Їжачки зелені»	
14		Казковий світ балету	А. Хачатурян. Адажіо з балету «Гаяне»	Українська народна пісня «Старий рік минає»	
15		Казковий світ балету (продовження)	П. Чайковський «Танець феї Драже» з балету «Лускунчик»	Українська народна пісня «Старий рік минає»	
16		Новорічний калейдоскоп	Музичні твори, що слухали впродовж I семестру	Пісні, що вивчали впродовж I семестру	

№ з/п	Дата	Тема уроку	Орієнтовний матеріал		При-мітки
			для сприймання	для виконання	
II СЕМЕСТР. Мистецтво без меж і кордонів (19 год)					
III чверть					
17		Музика — це найвиразніша мова	Я. Сібеліус. Фрагмент симфонії «Фінляндія»	Л. Яценко «Новорічна пісенька»	
18		Фольклор і композитор	П. Чайковський. Фрагмент фіналу Четвертої симфонії	Російська народна пісня «У полі береза стояла»; С. Ткачук «Дударики»	
19		Перетворення жанрів	П. Чайковський «Неаполітанська пісенька» з «Дитячого альбому» у виконанні Великого дитячого хору; «Неаполітанський танець» з балету «Лебедине озеро»	Українська народна пісня «Ой, ходила дівчина бережком»; Б. Савельєв «Справжній друг»	
20		Українські мотиви симфоній	М. Калачевський «Українська симфонія» (II частина); фінал Симфонії невідомого композитора початку XIX ст.; українська народна пісня «Дівка в сінях стояла»; український народний танець «Козачок»	Д. Січинський «Чом, чом, чом, земле моя»	
21		Від веснянки — до концерту	Б. Фільц «Весняне рондо»; П. Чайковський. Фінал Першого концерту для фортепіано з оркестром	Старовинна українська веснянка «Вийди, вийди, Іванку»; В. Шаїнський «Пісня про усмішку» з мультфільму «Крихітка Єнот»	
22		Від автора — до автора	О. Аляб'єв «Соловей»; О. Аляб'єв-Ф. Ліст «Соловей»	Я. Степовий «Зоре моя вечірняя»; українська народна пісня «Щебетала пташечка»	
23		Від прелюдії — до молитви	Й. С. Бах «Прелюдія до мажор»; Й. С. Бах-Ш. Гуно «Аве Марія»	С. Соснін «Сонячні краплини»	
24		Музика малює картину	М. Мусоргський «Баба Яга», «Балет пташенят, що не вилупилися», «Богатирські ворота» з фортепіанної сюїти «Картинки з виставки»; І. Шамо «Трійка»	М. Ведмедеря «Це моя Україна»	
25		Підбиваємо проміжні підсумки	Музичні твори, що слухали впродовж III чверті	Пісні, що вивчали впродовж III чверті	
IV чверть					
26		Музична слава України	«Дума про Івана Богуна»	Л. Давидова «Наша рідна Україна»	
27		Без словника і перекладача	Угорський народний танець; Й. Брамс «Угорський народний танець № 5»; фрагменти латиської народної пісні «Ой-я жу-жу», білоруської народної пісні «Савка та Гришка», чеської народної пісні «Полька», польської народної пісні «Зозуля», румунської народної пісні «Дід Андрій», естонської народної пісні «Хор нашого Яна»	Р. Паулс «Золоте весілля»	
28		Музика мандрує світом	М. Глінка «Арагонська хота»; українська народна пісня «Пливе човен»; М. Лисенко «Баркарола»	Г. Гладков «Пісенька друзів» із мультфільму «Бременські музики»	
29		Мистецтво, що єднає душі	С. Рахманінов «Богородице Діво, радуйся»	М. Ведмедеря «Молитва»; В. А. Моцарт-Б. Фліс «Колискова»	

№ з/п	Дата	Тема уроку	Орієнтовний матеріал		При-мітки
			для сприймання	для виконання	
30		Музичні подорожі у часі	Н. Паганіні. Фрагменти «Кампанелли» та «Капрису № 24»; С. Рахманінов. Фрагмент «Рапсодії на тему Паганіні»	О. Злотник «Цвіт Землі»	
31		Музичні подорожі у часі (продовження)	А. Вівальді «Гроза» з циклу «Пори року»; В. Мей «Шторм»	О. Злотник «Цвіт Землі»	
32		Українська музика у світі	С. Климовський «Їхав козак за Дунай» у виконанні хорової капели та оркестру народних інструментів; Л. ван Бетховен. Варіації на тему української народної пісні «Їхав козак за Дунай» для фортепіано і флейти; А. Хачатурян «Гопак» із балету «Гаяне»	Н. Май «Калинова Україна»	
33		Мелодії останнього дзвоника	Л. ван Бетховен «Варіації на тему української народної пісні»; Н. Паганіні «Каприс № 24»; С. Рахманінов «Рапсодії на тему Паганіні»; П. Чайковський. Перший концерт, «Неаполітанський танець» із балету «Лускунчик»; М. Глінка «Арагонська хота»; угорський народний танець «Чардаш»; Й. Брамс «Угорський народний танець № 5»; О. Аляб'єв-Ф. Ліст «Соловей»; А. Хачатурян «Гопак» із балету «Гаяне»	В. Шаїнський «Чого вчать у школі»; І. Кириліна «Засмутилось кошеня»	
34		Підбиваємо проміжні підсумки	Музичні твори, що слухали впродовж II семестру	Пісні, що вивчали впродовж II семестру	
35		Музичні старти	Музичні твори, що слухали впродовж навчального року	Пісні, що вивчали впродовж навчального року	

ОРІЄНТОВНІ ПЛАНИ-КОНСПЕКТИ УРОКІВ

I семестр. СТЕЖИНАМИ МУЗИЧНИХ ЖАНРІВ

I чверть

Урок 1. ТВІЙ ДРУГ — МУЗИКА

Дата _____

Клас _____

Мета (формувати компетентності):

- **ключові:** *уміння вчитися* (уміння зосереджено слухати вчителя); *загальнокультурну* (формувати естетичне ставлення до навколишньої дійсності, дотримувати норм культури мовлення й культури поведінки); *здоров'язбережувальну* (формувати правильну поставу); *соціальну* (співпрацювати з учителем); *громадянську* (усвідомлювати свою приналежність до певного соціально-культурного середовища); *інформаційно-комунікативну* (оперувати інформацією, отриманою на уроці);
- **предметні:** розширювати уявлення про особливості народних пісень; навчати вдумливо сприймати музичні твори; опанувати поняття «музика», «народна музика», «мелодія», «інструментальні твори», «вокальні твори»; розвивати вміння логічно мислити; удосконалювати виконавські навички; прищеплювати шанобливе ставлення до вітчизняної музичної скарбниці.

Музичний матеріал: «Віночок українських народних мелодій»; О. Злотник «Музика рідного дому».

Наочні посібники: нотний матеріал, підручник; схеми «Види музики», «Властивості музичних звуків».

Обладнання: ІКТ; фонохрестоматія*.

Тип уроку: урок введення в тему.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

Учні входять до класу під музичний супровід («Віночок українських народних мелодій»).

1. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

2. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й МЕТИ УРОКУ

Учитель. Музика вже давно стала невід'ємною складовою нашого життя: ми чуємо її у кіно та театрі, у транспорті та вдома, вона лунає з екранів телевізорів, із приймачів і мобільних телефонів. Для того щоб зрозуміти й полюбити музику, необхідно навчитися її слухати.

Учитель повідомляє тему й мету уроку.

3. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

- ♦ Пригадайте, що таке *музика*. Які елементи вона містить?
- ♦ Як називають людину, що створює музику? виконує? слухає?
- ♦ Де можна почути музику?

4. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Слухання музики

Учитель. Кожне мистецтво має свою неповторну мову. Музика — це мова почуттів, що вирізняється особливою емоційною глибиною. Ви вже знаєте, що в музиці є різні жанри: опери й симфонії, балети й концерти, хорова музика й танці. Але є чи не найпоширеніший жанр, який відчиняє двері у музичне мистецтво, — це пісня, яка так непомітно влітається в наше повсякдення,

* Тут і далі — див. *Музичне мистецтво. 1—4 класи. Фонохрестоматія відповідно до програми та чинних підручників [Електронний ресурс] / укл. О. І. Золотарьова. — Х.: Видавнича група «Основа», 2015. — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM).*

що видається нам уже не мистецтвом, а звичною складовою нашого життя. Музика — один з найдавніших видів мистецтв. Слово *музика* перекладається з грецької як *мистецтво муз* — мистецтво дев'яти богинь — покровительок наук і мистецтв.

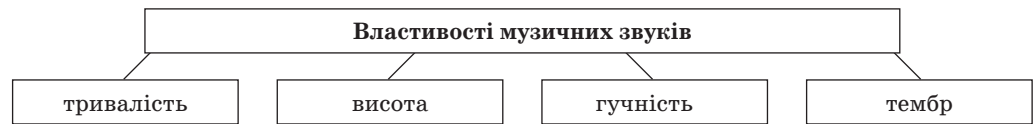
Музика — це мистецтво звуків, мовою яких можна створити різні художні образи: передати почуття та настрої, намалювати музичний портрет чи картину природи, відобразити звуки навколишнього світу.

- ♦ Які звуки ми називаємо шумовими, а які — музичними?

Музика виникла дуже давно, коли ще не існувало професії композитора. Її складали народні музиканти, які навіть не знали нот: це були хлібороби й ремісники, селяни й городяни. Така музика поширювалась у народному середовищі, тому її називають **народною**.

Коментар. Під час пояснення вчителем матеріалу учні складають схему «Властивості музичних звуків».

- ♦ Пригадайте властивості музичних звуків за малюнками зі с. 6 підручника.

- ♦ Впишіть у клітинки порядкові номери літер абетки та дізнайтеся, як називається поєднання музичних звуків, що складають музичну думку — основу будь-якого музичного твору, без чого неможливо уявити музику.

17	7	16	19	6	12	33

Відповідь: мелодія.

Мелодія — музична думка, образний зміст якої виражений одним голосом. Мелодія може бути плавною або переривчастою, веселою або сумною.

Значне розмаїття музичних творів можна поділити на твори, які виконують на музичних інструментах, — **інструментальні**, та твори, що виконують голосом, — **вокальні**.

- ♦ Якою буває музика за складом виконавців? (*Сольною, ансамблевою, хоровою*)

- ♦ Послухайте «Віночок українських народних мелодій» та скажіть: до якого виду музики належить цей твір?

Слухання «Віночка українських народних мелодій»

Вокально-хорова робота

Розспівування

Слухання пісні О. Злотника «Музика рідного дому»

- ♦ Які почуття до свого дому висловлює композитор у цій пісні?

Розучування пісні, виконання, визначення фраз і речень

5. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ

Учні залишають клас під музичний супровід (О. Злотник «Музика рідного дому»).

Урок 2. КАЗКА ПРО МУЗИЧНІ КРАПЛИНКИ

Дата _____

Клас _____

Мета (формування компетентності):

- **ключові:** *уміння вчитися* (уміння зосереджено слухати вчителя, планувати свої дії та доводити роботу до кінця); *загальнокультурну* (виявляти особистісно-ціннісне ставлення до творів мистецтва); *здоров'язбережувальну* (підтримувати сприятливий емоційний настрій); *соціальну* (співпрацювати з однокласниками та вчителем); *громадянську* (бережливе ставлення до природи); *інформаційно-комунікативну* (оперувати інформацією, отриманою на уроці);
- **предметні:** розширювати уявлення про емоційний зміст музики; опанувати поняття «музичний жанр», «пісня», «танець», «марш», «вокальна музика», «інструментальна музика», «концерт»; розвивати вміння логічно мислити; удосконалювати виконавські навички; зацікавлювати музикою та співом.

Музичний матеріал: А. Вівальді «Осінь» із циклу «Пори року»; О. Лобова «Вперше Осінь йшла до школи».

Наочні посібники: нотний матеріал, підручник; портрет А. Вівальді; схеми «Музичні жанри», «Засоби музичної виразності»; картки з ознаками «трьох китів» музики.

Обладнання: ІКТ; фонохрестоматія.

Тип уроку: комбінований урок.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

Учні входять до класу під музику музичний супровід (О. Злотник «Музика рідного дому»).

1. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

2. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й МЕТИ УРОКУ. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Слухання музики

Учитель (під час розповіді вчителя учні складають таблицю «Музичні жанри»). За давніх часів люди уявляли, що Земля схожа на диск, який тримається на спинах трьох китів. Чому я пригадав (-ла) цю легенду? А тому, що в музиці існують свої «три кити». Звісно, вислів «три кити» є умовним. Це три дуже важливі форми музики, три основні музичні жанри.

Пісня чи не найпоширеніший із-поміж музичних жанрів. Вона дуже розмаїта й має давню історію в усіх країнах, в усіх народів світу.

- ♦ Які ознаки пісні ви знаєте? (Учні добирають відповідні картки.)

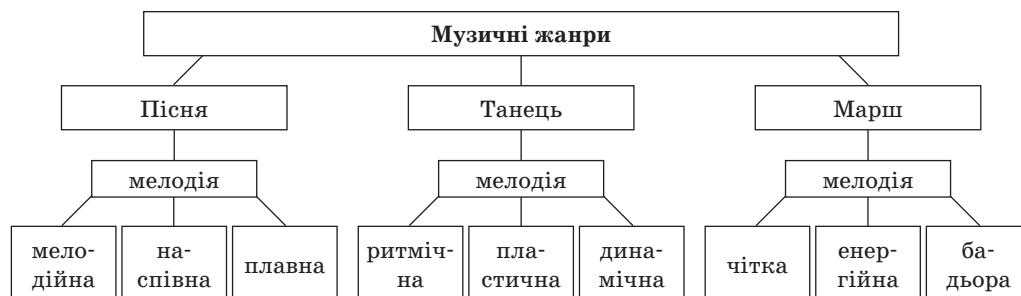
Музику другого «кита» ви чуєте на кожному шкільному святі, на різноманітних концертах і під час телевізійних шоу. Це — танцювальна музика. Ця музика так само, як і пісня, дуже розмаїта. Так само, як упродовж століть створювали народи світу свої пісні, вони створювали і свої танці. Старі танці поступалися місцем новим. Деякі залишилися у нашому житті з давніх-давен, і ми продовжуємо їх любити — такі, як, наприклад, танки-хороводи, гопак, полька, вальс. Про інші танці ми знаємо лише завдяки їхнім описам і найкращим зразкам музики. Це такі танці, як гавот, контрданс, менует. Сучасні танці, що досить швидко змінюють один одного, живуть поряд зі старими.

- ♦ Назвіть ознаки танцювальної музики. (Учні добирають відповідні картки.)
Отже, ім'я другого «кита» — танець.

Ім'я третього «кита» назвати також нескладно, якщо пригадати, як спортсмени перед початком змагань ідуть стадіоном із величезними прапорами, рухаються чітко та злагоджено або як під час параду на майдані солдати крокують твердо та бадьоро, а попереду них — великий військовий оркестр.

- ♦ Яку музику ви уявляєте? (Марш)
- ♦ Визначте ознаки маршової музики. (Учні добирають відповідні картки.)

Зрештою у нас склалася така схема.

Отже, **музичний жанр** — це різновид музичного твору. Головними музичними жанрами є *пісня*, *танець* і *марш*, від яких походить решта жанрів музичного мистецтва.

Ви вже знаєте, що музичні жанри поділяють на *вокальні* (пісня, гімн, романс) та *інструментальні* (п'еса, концерт, симфонія).

Вокальна музика — це музика, призначена для виконання голосом.

Інструментальна музика — це музика, призначена для виконання на музичних інструментах (*сольна*, *ансамблева* та *оркестрова*).

Інструментальна музика має багато різновидів — від маленької п'еси до великої симфонії. Одним із жанрів інструментальної музики є концерт. Слово *концерт* має кілька значень. Перше — це виконання музичних творів перед слухачами (сольний концерт, у якому бере участь один артист, або збірний, де виступають багато артистів). Друге значення — це *змагання* (на концерті з багатьма виконавцями учасники наче змагаються між собою). Іще *концертом* називають великий інструментальний музичний твір, написаний для якогось музичного інструмента (фортепіано, скрипки або віолончелі) та симфонічного оркестру.

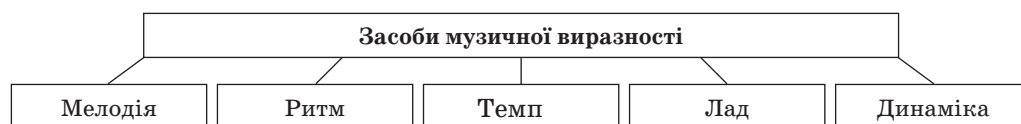
Тобто **концертом** називають музичний жанр. Такий твір зазвичай містить три частини, кожна з яких написана у різному темпі.

- ♦ Доповніть визначення терміна *концерт* інформацією зі с. 12 підручника.

Засновником жанру скрипкового концерту є італійський композитор Антоніо Вівальді, що народився понад 300 років тому. Він створив 220 концертів для скрипки зі струнним оркестром. Найпопулярнішим із-поміж них є цикл «Пори року», що містить 4 скрипкових концерти: «Весна», «Літо», «Осінь», «Зима». Золоту пору року відображено у концерті «Осінь». Композитор змальовує своє враження від цієї пори: свято врожаю, на якому лунають пісні й танцюють селяни, картини польовання й осінньої природи.

Слухання фрагмента концерту «Осінь» А. Вівальді

- ♦ Схарактеризуйте засоби виразності прослуханого твору, користуючись схемою «Засоби музичної виразності».

Вокально-хорова робота

Слухання пісні О. Лобової «Вперше Осінь йшла до школи»

Розспівування, розучування пісні, робота над виразним виконанням

4. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ

Учні залишають клас під музичний супровід (А. Вівальді «Осінь»).

Урок 3. ЖИЛА-БУЛА ПІСЕНЬКА

Дата _____

Клас _____

Мета (формувати компетентності):

- **ключові:** *уміння вчитися* (приймати мету, поставлену вчителем, і відповідно до неї виконувати необхідні дії, контролювати й оцінювати свої результати; раціонально організувати та впорядковувати робоче місце); *загальнокультурну* (дотримувати норм культури мовлення й культури поведінки); *здоров'язберезувальну* (усвідомлювати необхідність безпечної поведінки для збереження здоров'я); *соціальну* (співпрацювати з однокласниками та вчителем); *громадянську* (усвідомлювати свою приналежність до певного соціально-культурного середовища); *інформаційно-комунікативну* (оперувати інформацією, отриманою на уроці);
- **предметні:** розширювати уявлення про емоційний зміст музики; навчати вдумливо сприймати музичні твори; опанувати поняття «соліст», «ансамбль», «дует», «тріо», «квартет», «квінтет», «камерна музика», «хор», «історичні, календарно-обрядові пісні», «колискова», «ліричні пісні», «жартівливі пісні»; повторити поняття «пісня» та визначити її будову; розвивати вміння логічно мислити; удосконалювати виконавські навички; прищеплювати шанобливе ставлення до вітчизняної музичної скарбниці; зацікавлювати музикою та співом.

Музичний матеріал: «Веснянка» у виконанні Ніни Матвієнко; «Їхав козак за Дунай» у виконанні Анатолія Солов'яненка; «Із сиром пироги» у виконанні Дмитра Гнатюка; українська народна пісня «Господарство».

Наочні посібники: нотний матеріал, підручник.

Обладнання: ІКТ; фонохрестоматія.

Тип уроку: комбінований урок.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

Учні входять до класу під музичний супровід (А. Вівальді «Осінь»).

1. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

2. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й МЕТИ УРОКУ. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Учитель. Українська пісня — це душа народу. Пропоную здійснити цікаву фольклорну експедицію чарівним світом української народної пісні.

3. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Слухання музики

Учитель. З'явилася на світ маленька людина, і одразу ж залунали над її колискою тихі, сердечні наспіви. Згодом з'являться у її житті пісні про дружбу, про Вітчизну, про любов, про землю, — пісні про все, що ми бачимо довкола себе, про що думаємо, про що мріємо.

- ♦ На с. 18 підручника прочитайте прислів'я, у яких згадано пісенний жанр.

Пісня — це музичний твір для співу, у якому поєднуються музика та слово. Кожна пісня має свою будову. Зазвичай пісню пишуть у куплетній формі. Вона містить 2—5 *куплетів*. Куплет має *заспів* і *приспів*. Заспів виконують на різні тексти, а приспів зазвичай повторюють без змін.

Пісню може виконувати один співак — *соліст* або група виконавців — *ансамбль*. Якщо в ансамблі 2, 3, 4 або 5 виконавців, то це відповідно *дует*, *тріо*, *квартет* і *квінтет*. Такі колективи називають *камерними*.

Камерна музика (від італ. *camera* — *кімната*) — це вид музичного мистецтва, призначений для виконання в невеликих приміщеннях або для домашнього музикування. **Камерними** називають невеликі виконавські колективи (дует, тріо, квартет, квінтет), а також музичні твори, призначені для таких колективів або солістів.

Донедавна камерну музику виконували частіше у домашній, а не в концертній обстановці. Поступово камерна музика вийшла за межі осель талановитих, заможних і знатних людей: її почали виконувати в концертних залах, де ми слухаємо її і сьогодні.

Великий колектив співаків, які разом виконують який-небудь вокальний твір, називають **хором** (у перекладі з грецьк. — *натопн, юрба*). Мелодію кожного голосу — кожну хорову партію — обов'язково виконує група співаків. Хорові колективи виконують твори як із інструментальним супроводом, так і без нього.

Пісня (поєднання слів з музикою) — це найпоширеніший музичний жанр. Народні пісні — поетичні й виразні, не мають нічого зайвого, беззмістовного: адже вони є результатом послідовного розвитку та вдосконалення багатьма поколіннями народних співців найвиразніших мелодійних інтонацій.

- ♦ Які види української народної пісні вам відомі?

Історичні пісні складають поетично-пісенну біографію українського народу, ушановують імена славетних синів нашої Батьківщини.

Історичні пісні — твори, присвячені історичним подіям або героям української історії.

Український народ віддавна зберігає свої традиції. Від дідів онукам передавали народні пісні, що супроводжували обряди річного землеробського кола, якими зустрічали новий рік, настання весни, збирання врожаю. Такі пісні отримали назву **календарно-обрядових пісень**. Вони мали забезпечити людині успіхи у господарюванні, щастя у родинному житті.

Один із найдавніших видів народної творчості — це колискова пісня. Батьки всього світу співають колискові своїм дітям, щоб заспокоїти їх, щоб малюки спокійно спали. Усі любов і ніжність матір укладає у невибагливі рядки і простеньку мелодію, організовану ритмом гойдання колиски.

Коліскова — повільна пісня для заколисування дитини.

У **ліричних піснях** оспівано кохання, красу рідної землі, біль розлуки, горе сирітства, сімейні незгоди й радощі.

Українському народові притаманний гумор, адже жарт допомагає в житті, створює гарний настрій, а іноді «лікує» ледачих, жадібних, заздрісних. Природний народний гумор українського народу втілено у жартівливих піснях.

Жартівливі пісні — це дотепні, гумористичні твори про смішне, комічне в житті, про вади людського характеру, які зображені доброзичливо.

- ♦ Послухайте пісні у виконанні ушлюблених українських співаків та поміркуйте, яким видам народних пісень вони відповідають.

Слухання пісень «Веснянка», «Їхав козак за Дунай», «Із сиром пироги» у виконанні відповідно Ніни Матвієнко, Анатолія Солов'яненка, Дмитра Гнатюка

- ♦ Визначте, який співочий голос — сопрано, альт, тенор чи бас — має кожен із цих виконавців.

Вокально-хорова робота

- ♦ Послухайте українську народну пісню «Господарство» та поміркуйте, до якого виду вона належить (історичні, колискові і т. ін.).

Слухання української народної пісні «Господарство»

Розспівування, розучування пісні, робота над виразним виконанням

4. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ

Учні залишають клас під музичний супровід («Із сиром пироги» у виконанні Дмитра Гнатюка).